

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΚΕΝΕΝΤΥ: «ΤΕΣΣΑ»

ΤΟΥ κ. ΣΩΚΡΑΤΗ ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Τό θέατρο 'Ανδρεάδη έπιμένει σ' ένα καλοδιαλεγμένο δραματολόγιο. Κι' αυτό είναι τίτλος τιμής για ένα νέο θέατρο. Τά έργα πού ανεβάζει μπορεί όλα νά μὴν είναι άριστουργήματα έξαιρετικά, όμως έχουνε όλα ενδιαφέρον κι' όλα βρίσκοντα σ' ένα πνευματικό πινεαυ άνώτερο. "Ετσι, απ' αυτή τή μεριά, τό θέατρο 'Ανδρεάδη πάει νά άποχτήσει χαρακτήρα, πράγμα σημαντικό, πού τήν αξία του τήν παραγνώρισαν πάντα, ή σχεδόν πάντα, οί θιασάρχες έδώ, άν έξαιρέσει κανείς τόν Βασιλή 'Αργυρόπουλο και τό Βασιλικό θέατρο πού, τό τελευταίο, δέ θά μπορούσε νά κάνει κι' άλλοιώς. Στα δραματολόγια τών θεάτρων μας τόν Σαίξπηρ και τό Σοφοκλή, καμιά φορά, τόν δαδέχεται τό άνούσιο —όπως μάλιστα μεταφράζεται και παίζεται— κατασκευάσμα του βουλευβάτου πρὸς βλάβη του αίσθητικού κριτηρίου του κοινού κι' ακόμα και τής ίδιας τής έπιχείρησης. Γιατί, όπως κι' άλλοτε είχα τήν ευκαιρία νά τό πῶ, πιστεύω πώς μπάζοντας σήμερα ένα κοινό με Σαίξπηρ στό θέατρό σου, τό διώχνεις αύριο με τή φάρσα κι' αγωνίζεσαι ξανά νά τό περιμαζέψεις σέ λίγο, όταν θά δώσεις ένα έργο περιωπής, όπως αγωνίστηκες νά περιμαζέψεις ύστερ' απ' αυτό τό κοινό πού γαργαλιέται και χασκίζει θεώμενο τήν άνούσια φάρσα. "Ο χαρακτήρας λοι-

πόν στό θέατρο, όχι μόνο για λόγους πνευματικούς, παρά και καθαρά έμπορικούς, είναι άπαραίτητος.

Ωστόσο, ό λειψός αυτός, σήν περιοχή τής Τέχνης, πνευματικός χαρακτήρας είναι άνεπαρκής. Γιατί ύπάρχει μιá πνευματικότητα και στή σκηνηκή εμφάνιση του έργου, στή αισθητική άποψη. Τα δυό, συνδυαζόμενα, θά μπορούσαν νά δώσουν

πραγματικά ένα θέατρο γερό, με προοπτική και με σιγουριά για τό μέλλον και τήν ύπαρξή του. Λέω δέ με σιγουριά, γιατί τά θέατρα σήμερα, πού δέν αντιπροσωπεύουνε μιá αισθητική άποψη και δέν έχουνε ένα πνευματικό χαρακτήρα, είναι έρμαία τής τύχης τους και ή ζωή τους, ή ίδια τους ή ύπαρξή, έξαρτιέται από τά ένα δυό έμπορικά έργα, ή από τις μιá δυό έμπορικές έμφανίσεις (έπιτυχίες) πού θά κάνουν στήν τύχη, μέσα σ' ένα χρόνο άδικοσκορπισμένων κόπων. Κόπων μάλιστα πολλές φορές ύπερογκών και δυσανάλογων. "Ενα θέατρο όμως με χαρακτήρα στό δραματολόγιο και στήν αισθητική του, θά διαμόρφωνε τό κοινό του, θά τῶχε πάντα δικό του, πελατεία πιστή και — στήν αρχή ίσως με κόπο και θυσίας— θά ήταν πολύ σίγουρο για τήν ύπόστασή του.

Τό θέατρο 'Ανδρεάδη, δυστυχώς, ως πρὸς τήν αισθητική του, δέν έχει κανένα άπο ύτως χαρακτήρα. Και άν ή κ. 'Ανδρεάδη ή ίδια είχε τή δύναμη και τό δαιμόνιο μιáς Μαρίκας, άς πούμε, θά μπορούσε ίσως —με τό, ακατάπαυστο άγώνα πού κι' ή Μαρίκα, ακόμα και τώρα, ύστερα

από τριάντα χρόνια δουλείας, κρατάει τό θέατρό της— νά κρατηθεί κι' εκείνη. 'Αλλά ή κ. 'Ανδρεάδη δέ μπορεί νά σηκώσει ένα τέτοιο βάρος. Κι' από τήν άλλη μεριά, ή έποχή του θεάτρου τών πρωταγωνιστριών έχει περάσει πιά. Σήμερα, συνειδητά είτε ύποσυνειδητά, και οί άθροωποι τής Τέχνης και τό κοινό άίνωνον πρὸς τό θέατρο του «κουνόλου» πού άλλωστε, μόνο αυτό, μπορεί νά είναι και θέατρο Τέχνης. Σήμερα έχει αρχίσει νά γίνεται συνειδητή ή οργάνωση του καλλιτεχνικού έργου. Τό θέατρο πού είναι μιá τόσο πολυπρόσωπη και πολυσχιδής εκδήλωση, πού τῶσαν λογίων στοιχεία συνεργάζονται, έμφυχα και άψυχα, για τή δημιουργία του καλλιτεχνικού άποτελέσματος, περισσότερο από κάθε τι άλλο χρειάζεται οργάνωση. 'Οργάνωση —έστω και κακή.

Η κ. 'Ανδρεάδη έζησε κι' έμορφώθηκε στή Γερμανία, δηλαδή με τή γερμανική σχολή, πού άν όχι τίποτα άλλο, αυτό θά τής τό έδίδαξε με τό παραπάνω. Τή διδασκαλία όμως εκείνη τήν άπαρήθηξε έρχόμενη έδώ, ή, πῶ σωστά, από τότε πού ίδρυσε τό θέατρό της. Και αυτό, πρῶτ' απ' όλα, ζημιώνει τήν ίδια. "Όσοι είχανε παρακολουθήσει από κοντά —κι' έγώ ό ίδιος κάπως— τις έμφανίσεις τής στή Βιέννη, όπου ύποταγμένη σέ έναν έλεγχο με πειθαρχία σ' ένα σύνολο, με φωνή ωραία τοποθετημένη και με άρθρωση γερμανική ύποδειγματική, πού έκανε νά τήν ξεχωρίζουνε ανάμεσα σ' άλλους τό κοινό κι' ό καλλιτεχνικός κόσμος, λυπούντα, σήμερα πού τήν βλέπουν άναρχική τήν ίδια μέσα σ' ένα άναρχικό σύνολο νά δουλεύει για μιá φιλοδοξία πού, άν εξακολουθήσει έτσι, θά καταλήξει στό τέλος μάταιη. Στό θέατρό της—κι' έχω υπ' όψει μου τώρα ιδίως τά δυό τελευταία έργα πού άνέβασε στής 'Αλικής— ό καθένας κάνει ό,τι θέλει, κανένα μέτρο δέν ύπάρχει στίς φωνές, στήν κίνηση, καμιά τάξη στό στήσιμο τών σκημών και στήν τοποθέτηση τών ήθοποιών, κανένα πνεύμα στήν έρμηνεία του έργου, τόσο στό σύνολό του, όπως και στα καθέκαστα. "Ετσι τά έργα παραμορφώνονται ή δέ βγάξεις τό νόημά τους και κόποι, έξοδα, φιλοδοξίες, πάν χαμένα.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 14)

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΚΕΝΕΝΤΥ: «ΤΕΣΣΑ»,

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

Αυτό έγινε λοιπόν, και στην «Τέσσα» της Κένεντυ που ανέβασε την περασμένη Τρίτη και που διαισθάνεσαι πώς σαν έργο πραγματικά μπορεί να διακρίνεται για «χάρη, μέτρο και τάξη», που του ξεχωρίσαν οι ξένοι κριτικοί. Άλλα χάρη, μέτρο και τάξη, είναι κυρίως ό,τι έλειπε από την παράστασή του στην ελληνική σκηνή.

Άρχισε μια πρώτη πράξη με φωνές, κακό, σόρε κι' έλα, που, όλα έτσι άσχημάτιστα και σπασμαδικά δοσμένα, καταντούσαν θόρυβος και όχληση αντίαποθητική. Η χάρη της δράσης καθώς και της χαρακτηριστικής μουσικής του Κουρήτη, χαθήκανε. Οι ήθοιοι υποθετήθηκαν έτσι, που αν δεν καθόσσαν στο έντελως μεσαίο κάθισμα της σάλας, δεν είχαν έλπίδα να δεις τα πρόσωπά τους. Ο κ. Μορίδης από την αρχή άρχισε με φωνές κι' όλο φωνές ήταν ως το τέλος της παράστασης. Η κ. Ανδρεάδη με την ιδιαίτερα παράξενη και παράλογη προφορά της, στα ελληνικά, που χωρίς θεμιτή διάσταση μακραίνει και ύψώνει παράλογα τον τόνο στις κύρια τονιζόμενες συλλαβές της φράσης, δε μπόρεσε να δείξει εκείνες τις καλές στιγμές που είχε και ακόμα περισσότερες που θα μπορούσε να έχει. Παίζει και κυττάει πάντα πολύ ψηλά, όχι τον ήθοιο με τον οποίο κάνει τη σκηνή, και με

το βλέμμα και την έκφρασή της κλονεί την έντοψη σχεδόν παλαβής, ενώ ο ρόλος της δεν το ζητάει. Γενικά, ο τόνος της φωνής της είναι ψηλότερα από όσο πρέπει, όπως κι' άλλων των ήθοιοιων γύρω της. Αυτό συμβαίνει λίγο πολύ σε πολλούς ήθοιους του ελληνικού θεάτρου, που έχοντας, σχεδόν πάντα, μέτρια τεχνική κατάρτιση, δεν ξέρουν ότι για να φτάσει μακριά ή φωνή και ο λόγος δεν χρειάζεται να υψωθεί ο τόνος, παρά να πλατύνει ο λόγος, ή φωνή να δυναμώσει.

Το κακό αυτό μεταφεριμένο, μάλιστα, στο κλειστό θέατρο, από τους ήθοιους του θεάτρου 'Ανδρεάδη, γίνεται τρομερά ενοχλητικό.

Μέσα σ' όλα αυτά η κ. 'Ησαία με την ίδια πάντα ωραιοπάθεια δείχνει σχεδόν πάντα τον έαυτό της στη σκηνή και ποτέ σχεδόν δε δημιουργεί έναν τύπο χαρακτηριστικό. Η δ. Καλλιγά δε μπόρεσε να ξεχωρίσει όσο το ταλέντο της θα της το επέτρεπε και να δώσει ό,τι θα μπορούσε. Ο κ. 'Αποστολίδης φάνηκε και, φυσικά, στάθηκε. Τό ίδιο κι' ο κ. Δαμασιώτης.

Σχεδόν πάντα, μιλώντας για μια παράσταση, αισθάνεσαι λύπη που δε μπορείς να μιλήσεις ξεχωριστά και διεξοδικότερα για την έρμηνεία του κάθε ήθοιου, που μόνος και άβοήθητος, όπως βρίσκεται, δε μπορεί να δώσει ό,τι θαχε τη δύνα-

μη να δώσει, χωρίς να εθύνεται αυτός γι' αυτό. Για τα στοιχεία λοιπόν που διαθέτει, και γενικά για την τέχνη του μπορείς να μιλήσεις. Ο ήθοιος είναι εκείνος που λιγώτερο χαιρέται στην κατάσταση αυτή, του άνοργάνωτου θεάτρου, και πολύ συχνά καλείται από το κοινό και τους κριτές του να δώσει λόγο για εθύνες και πράγματα που δεν είναι δικά του.

Η κ. 'Ανδρεάδη έχει τη φιλοδοξία να ιδρύσει ένα θέατρο. Φιλοδοξία άραία, που μπορεί να προσφέρει κάτι στην πνευματική ζωή του τόπου μας, προερχόμενη από νέους καλλιτέχνες. "Ας είναι όμως νέα — που θα πει πραγματική — και στο πνεύμα που την διέπει. Ο μόνος, άλλωστε, τρόπος, να ριζώσει και να σταθεί. Πρέπει να οργανώσει το θέατρό της και να επιβάλλει, από τον έαυτό της ως το τελευταίο κομμάτι της σκηνής της, σ' όλα και σ' όλους, πειθαρχία. Πρέπει να καταλάβει πώς θέατρο στον καρπό μας χωρίς σκηνοθέτη (όρχηστρα χωρίς μαέστρο) είναι κακός αναχρονισμός. "Ας βρει ένα ή ως φτειώσει ένα — ως στείλει να σπουδάσει κάποιος — ως κάνει τέλος ό,τι νομίζει σχετικά, μα ως αλλάζει τρόπο εργασίας. Άλλοιως θα βασιζέται στην τύχη, θα κουράζεται στα χαμένα και δε θάνα ποτέ σίγουρη για το μέλλον.

ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ